

Mantelzorg bij kleinschalig wonen

Handreiking bij film

expertisecentrum
mantelzorg

Colofon

Datum: september 2012

Auteurs: Ilse de Bruijn (MOVISIE) en Nienke Blijham (Vilans)

Met medewerking van: De Rinnebeek (locatie van zorgorganisatie De Bilthuysen)

Productie film: NachtZon Media

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding.

© 2012 Expertisecentrum Mantelzorg

Expertisecentrum Mantelzorg

Het Expertisecentrum Mantelzorg is het landelijk kenniscentrum voor mantelzorg en mantelzorgondersteuning, met een breed scala aan diensten en producten voor alle sectoren waar mantelzorgondersteuning een aandachtspunt is of zou moeten zijn. Van visie tot praktische oplossingen, van inspiratie tot kennis en advies.
www.expertisecentrummantelzorg.nl

Het Expertisecentrum Mantelzorg is een samenwerkingsverband van MOVISIE en Vilans.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Waarom deze film?	5
2.1	Suggestie voor gebruik	5
3	Vragen voor gebruik bij de film	6
3.1	Samenwerken - Mantelzorger als partner in de zorg	6
3.2	Ondersteunen - Mantelzorger als schaduwcliënt	6
3.3	Faciliteren - Mantelzorger als familielid	7
3.4	Afstemmen - Mantelzorger als ervaringsdeskundige	7
3.5	Algemene vragen bij de film	8
4	Meer informatie	9

1 Inleiding

Mantelzorgers zijn familieleden, vrienden of buren die zorg verlenen aan een naaste. Nederland telt ruim 3,5 miljoen mantelzorgers waarvan 2,6 miljoen meer dan acht uur per week of langer dan drie maanden aaneengesloten zorg verlenen. Goed welbevinden van cliënten gaat niet zonder de inbreng van mantelzorgers. Zij weten waar hun naaste behoefte aan heeft, onderhouden sociale contacten en bieden ondersteuning.

Beroepskrachten en hun leidinggevenden krijgen in zorginstellingen steeds meer te maken met mantelzorgers. Een goed samenspel tussen formele en informele zorgverleners is daarom van groot belang: het bevordert het werkplezier, de kwaliteit van de zorg en de kwaliteit van leven van cliënten.

Door mantelzorgers en vrijwilligers te zien als partners in de zorg, bespaart dat professionals tijd en worden onduidelijkheden voorkomen. Maar ook voor de mantelzorgers is een goed samenspel onmisbaar. Tweederde van de mantelzorgers is tussen de 35 en 65 jaar. Zij combineren de mantelzorg met de opvoeding van kinderen, werk en sociale activiteiten. Hierdoor raken mantelzorgers snel overbelast. Goede samenwerking en afstemming met beroepskrachten kan dit voorkomen.

2 Waarom deze film?

Juist in een kleinschalige woonvorm is de aanwezigheid en het belang van mantelzorgers essentieel. En daarmee het belang van samenspel tussen formele en informele zorg nog groter. Onder andere omdat de lijnen veel korter zijn en er veel minder personeel op de woning is dan in de reguliere ouderenzorg. Maar zowel medewerkers als mantelzorgers willen maar één ding: zo goed mogelijk zorgen voor de bewoner. Een goede samenwerking is hierbij essentieel. Maar hoe gaat dit in de praktijk? De film 'Mantelzorg bij kleinschalig wonen' laat zien hoe dit binnen één locatie vorm krijgt. Zowel verzorgenden als mantelzorgers komen aan het woord om aan te geven hoe zij met elkaar omgaan binnen het huis en wat zij daarvan vinden

2.1 Suggestie voor gebruik

De film is een hulpmiddel dat medewerkers in intramurale settingen kunnen gebruiken om de samenwerking met mantelzorgers beter bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld tijdens trainingen, workshops, intervisie en teamoverleg.

3 Vragen voor gebruik bij de film

De film is ingedeeld aan de hand van het SOFA-model. Mantelzorgers kunnen in de zorg vier rollen vervullen: partner in de zorg, schaduwcliënt, persoonlijke relatie van de cliënt en ervaringsdeskundige. Elke rol is gekoppeld aan een werkwoord, die samen het woord SOFA vormen:

1. Samenwerken – de mantelzorger als partner in de zorg
2. Ondersteunen – de mantelzorger als schaduwcliënt
3. Faciliteren – de mantelzorger als persoonlijke relatie van de cliënt
4. Afstemmen – de mantelzorger als ervaringsdeskundige

Na afloop van de film kunnen verdiepende vragen, gerangschikt volgens het SOFA-model, het gesprek vormgeven. Ook geven we enkele algemene vragen ter verdieping aan. Per categorie wordt verwezen naar behulpzame instrumenten. Vele daarvan zijn te vinden in het Impulspakket Samenspel, wat te downloaden is via www.expertisecentrummantelzorg.nl/samenspel.

3.1 Samenwerken - Mantelzorger als partner in de zorg

- Zie je mantelzorgers als een 'collega', iemand die samen met jou de zorg verleent? Waarom wel of niet?
- Geef je mantelzorgers informatie over de zorg, de ziekte en de organisatie (mondeling of schriftelijk)?
- Hoe betrek je mantelzorgers bij het zorg-/behandelplan?
- Hoe zorg je voor een vast en goed bereikbaar aanspreekpunt voor mantelzorgers?
- Vind je het belangrijk om mantelzorgers zorgvaardigheden aan te leren?
- Stem je met mantelzorgers af wat zij willen doen? Worden er zaken van hen verwacht? Leg je afspraken vast? Spreek je verwachtingen uit? Hoe doe je dit?

Behulpzame instrumenten

- Nieuwsbrief om mantelzorgers op de hoogte te brengen van activiteiten, nieuwe medewerkers en ander nieuws.
Zie pagina 16 van het Impulspakket Samenspel.
- Checklist mantelzorggesprek. Deze geeft inzicht in de zorg die een mantelzorger verleent en welke mogelijkheden, beperkingen en wensen hij/zij heeft.
Zie pagina 15 van het Impulspakket Samenspel.

3.2 Ondersteunen - Mantelzorger als schaduwcliënt

- Kijk je naar de mate van belasting van mantelzorgers? Zo ja, op welke manier? Waar let je op?
- Zie je vaak (over) belasting bij mantelzorgers?
- Vind je dat het jouw taak is om mantelzorgers te ondersteunen?
- Zo ja, wat doe je bij een grote belasting van mantelzorgers? Wat doe je zelf en waarvoor verwijst je eventueel door? (lotgenotengroep, respijtzorg, vrijwilligers)

Behulpzame instrumenten

- Stresswijzer. Geeft een indruk van de zorgdruk die een familielid ervaart.
Zie pagina 20 van het Impulspakket Samenspel.
- Eigen Kracht Conferentie. Dit overleg geeft mensen de mogelijkheid om samen met familie, vrienden en andere bekenden een plan te maken voor een oplossing of voor hulp.
Zie pagina 21 van het Impulspakket Samenspel.

3.3 Faciliteren - Mantelzorgers als familielid

- Wat doe je om de persoonlijke relatie te faciliteren, mogelijk te maken? Kunnen mensen zich bijvoorbeeld in een aparte ruimte terugtrekken?
- Wat doe je om de privacy te waarborgen? Zoals aankloppen bijvoorbeeld.
- Hoe ga je om met gewoontes van bewoner en mantelzorgers (op zondag met hele familie samen eten bv)

Behulpzame instrumenten

- Levenskalender. Dit geeft d.m.v. teksten en foto's per maand een overzicht van belangrijke momenten uit het leven van de cliënt.
Zie pagina 24 van het Impulspakket Samenspel.
- Digitale communicatie via internet: CC net. Naast praktische berichten kunnen hier ook sfeerberichten worden geplaatst. Kijk voor meer informatie op www.hetfamilienet.nl.

3.4 Afstemmen - Mantelzorgers als ervaringsdeskundige

- Zie je de mantelzorgers als een expert van het leven van de mantelzorgers? Waarom wel of niet?
- (Indien bewoners dit niet meer zelf aan kunnen geven): Vraag je naar wensen, persoonlijke interesses, gewoontes van bewoners bij mantelzorgers?
- Wat levert dit op?

Behulpzame instrumenten

- Training 'gespreksvoering met familieleden'. Uitgangspunt hierbij is de samenwerkingsdriehoek: de cliënt, de familieleden en de zorgverlener
Zie pagina 29 van het Impulspakket Samenspel.
- Samenspelscan. Dit geeft inzicht in hoe uw organisatie tegen samenspel aan kijkt. Zowel zorgverleners, als managers als mantelzorgers geven hun mening door middel van een vragenlijst.
Zie pagina 30 van het Impulspakket Samenspel.

3.5 Algemene vragen bij de film

- Wat herken je uit de film?
- Wat vind je van de visie op samenwerking van mantelzorgers en verzorgenden? Kun je je daarin vinden?
- Hoe zie je het contact met mantelzorgers en hoe heb je contact?
  - o Wat is jouw visie op mantelzorg(ers)?
  - o Hoe zorg je er voor dat familieleden/mantelzorgers zich welkom voelen?
  - o Wanneer heb je contact met mantelzorgers, met wie specifiek en waarover? Is dat op de locatie, telefonisch, via de mail, social media?
  - o Zijn er voldoende contactmomenten?

Behulpzaam instrument

Het mantelzorgspel. Een soort ganzenbord dat bestaat uit drie soorten vragen: casusvragen, stellingvragen en kennisvragen. De bordversie is bedoeld voor kleine groepen, maximaal 6 spelers. Een leuk en leerzaam spel om medewerkers bewust te maken van de noodzaak tot een goed samenspel met mantelzorgers. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

4 Meer informatie

Als u vragen heeft over het gebruik van de film of de film onder begeleiding van het Expertisecentrum Mantelzorg wil presenteren, kunt u contact opnemen met het Expertisecentrum Mantelzorg via expertisecentrummantelzorg@vilans.nl of 030 789 20 00.

Expertisecentrum Mantelzorg

Catharijnesingel 47

Postbus 8228

3503 RE Utrecht

030 789 20 00

expertisecentrummantelzorg@vilans.nl

www.expertisecentrummantelzorg.nl